

2019-05-29

Är en film om Heidenstam en god idé? Ja!

Redan i slutet av februari 2019 presenterade jag för Heidenstamsällskapets styrelse ett dokument med en idé om att söka väcka intresse för en film eller Tv-dokumentär om Heidenstams liv. Resonemangen i styrelsen utgick från idén med den här angivna motiveringen, som styrelsen ställde sig bakom i de väsentliga delarna.

Kanske finns det någon filmskapare som tar till sig idén. Om så är fallet – var så god!

Martin Kylhammars nya bok om författaren Verner von Heidenstam, har blivit uppmärksammasad – med all rätt. Boken ”Ett hemligt liv” är välskriven, trovärdigt dokumenterad och intressant. Heidenstams förhållande med den 33 år yngre Kate Bang har exempelvis i decennier fängslat läsare. I den nya boken är det centralt.

Men Kylhammar lyfter även fram nya sidor hos Heidenstam. Han var en fosterlandsälskande diktare, stor naturvän och akademiskt respekterad men sannerligen ingen renlevnadsman, snarare tvärtom. Han var mångfacetterad – och kritiserad. Kort sagt en spännande person!!

Ett inslag om boken på TV (Go´kväll 2018-02-06) var glädjande då kritikern Ingalill Mosander reagerade på boken precis som många läsare senare har gjort under våren: ”Det är som en spännande TV-serie, nästan som engelska The Crown”.

Det borde finnas förutsättningar för att någon tar tag i berättelsen om en av Sveriges främsta skaldar – vi har ju inte så många Nobelpristagare att skryta med – och lyfter fram honom på ett annat sätt än tidigare.

Heidenstam är ett lysande exempel på person, som med rätt skådespelare i rollen – flera lämpliga finns - borde göra succé i en väl planerad dramadokumentär. Den kan, utan att man tummar på sanningen, innehålla precis allt som behövs: kärlek, otrohet, svek, katastrofer, ömsinhet, intellektuell skärpa, konspirationer, sjukdom, vackra hem och kändisar, ja, även kungligheter, utöver ett stort författarskap.

Motivering

- Heidenstam var en person som redan vid sin debut år 1888 väckte stort intresse bland kulturarbetare. En stor allmänhet liksom många politiker intresserade sig för hans tal och artiklar. Hans privatliv omtalades. Att intresset lever vidare märks vid varje ny bokutgivning. Han är både litterärt intressant och ständigt aktuell.

- Heidenstam var de så kallade 90-talisternas målsman. Selma Lagerlöf, Gustav Fröding med flera inspirerades av honom. Han öppnade för ett nytt skede i vår litteratur.
- Heidenstams lyrik, "Ensamhetens tankar" som ingår i debutboken "Vallfart och vandringsår", "Dikter" och "Nya dikter" är i många avseenden oöverträffade. Läs dem!
- Heidenstam fick nobelpriset i litteratur och valdes in i Svenska akademien. Det visar hur respekterad han var.
- Relationerna med familjen Bonnier är intressanta. Exempel på läsning finns. Hans vänskap med t.ex. författaren Oscar Levantin, upptäcktsresanden Sven Hedin och prins Eugen är väl dokumenterad.
- Hans roll vid bildandet av Svenska Dagbladet och Sveriges Författareförening är inte så uppmärksammas som den borde vara. Även här var han en förgrundsfigur. Fakta finns att tillgå.
- I Heidenstams liv fanns alltid kvinnor, i olika roller. Hans förkärlek för yngre kvinnor väckte och väcker fortfarande uppmärksamhet. Inte sällan handlade det om stor åldersskillnad. Hans tredje hustru, Greta, och Kate Bang, som han sammanbodde med under långa tider, var båda mycket yngre än Heidenstam.
- Det omtalade bröllopet på ön Blå jungfrun med Gustaf Fröding, Albert Engström med flera nakenbadande gäster gav underlag för skvaller.
- Heidenstams påstådda nazistiska uppfattningar är årtiondenas "fake news". De är nu av Kylhammar utredda och kan avfärdas men är ändå historiskt intressanta. Hur uppstod misstankarna? Var de planterade av någon eller några som ville komma åt Heidenstam? I så fall vilka? I böcker och artiklar presenteras fortfarande då och då nya infallsvinklar kring Heidenstams syn på och relation till 1930-talets Tyskland.
- Heidenstams utlandsresor, till Orienten i ungdomen och till södra Europa på äldre dagar, speglar det aristokratiska levnadssättet under den aktuella tiden.
- I historien om Heidenstam finns gott om plats för kändisar, både släktingar, goda vänner och bittra fiender. Fadern, Gustaf von Heidenstam, var den främste fyrbyggaren i Sverige (bl.a. fyrarna Pater Noster, Måseskär och Sandhammaren). Författarna August Strindberg, Oscar Levantin, Ellen Key, Selma Lagerlöf, Gustaf Fröding, Albert Engström och många andra ingick i bekantskapskretsen liksom konstnärerna Georg och Hanna Pauli och Richard Berg.

- Heidenstam som en av det svenska herrgårdslivets främsta skildrare med samtal under kvällslampan, läsning, båtfärder, segling, svamp- och nötplockning, vandringar i Tiveden m.m. Bakgrunden fanns i bruks- och bruksägarmiljön och dess kultur. Prosa, lyrik och nostalgi.
- Sjukdom och dess påverkan på en författare och hans omgivning har skildrats. På Övralid finns buntar av gamla recept som nu har analyserats av läkare. Frödings sjuklighet är omskriven, Heidenstams sjukdomar fanns där.
- Heidenstams kärlek till naturen och det vackra landskapet vid den norra delen av Vättern (Olshammar och Aspa) och den dramatiska skildringen av båtfärden som slutade med att Heidenstam mirakulöst överlevde medan kusinen drunknade ger utrymme för både vackra scenerier, tragik, tillkortakommande och spännande bilder. Heidenstams egen beskrivning av seglingen finns i boken "När kastanjerna blommade".
- Heidenstams uppmärksammade bostäder, sist med Övralid i centrum och födelsedagsfiranden (som fortfarande pågår!) ger möjlighet att spegla den tidens inredning, seder och miljöer.
- Heidenstams vackra bilar och många bilresor speglar den svenska bilismen i dess barndom och kan ge härliga bilder åt veteranbilsälskare! En av hans bilar finns fortfarande uppställd i Motala.

Detta är några uppslag. Frågan vilka böcker av och kring Heidenstam man bör läsa för att få en någorlunda övergripande bild av personen Heidenstam, hans författarskap och liv kan besvaras så här:

1. "Ett liv" av Per I. Gedin 2006, Albert Bonniers förlag (senaste biografien)
2. "När kastanjerna blommade", av Verner von Heidenstam, A Bonniers förlag 1941
3. "Vägen till Övralid" av Kate Bang, A. Bonniers förlag 1945
4. "Övralid" av Kate Bang, A. Bonniers förlag 1946
5. "Älskade Verner" av Karin Österling, Bonniers 1989
6. "Verner von Heidenstam och Emilia Uggla, Ett äktenskap" av Magnus von Platen, Bokförlaget T. Fischer & Co 1994
7. "Heidenstams harem" av Cristine Sarrimo, Brutus Österlings bokförlag Symposium 2008
8. "Ta Heidenstam på allvar" av Dan Korn 2018, framställd av Vulkan.se

9. "Ett hemligt liv" av Martin Kylhammar, Albert Bonniers förlag 2019.
10. Folkungaträdet 1905 och 1907, Nya dikter 1915 av Verner von Heidenstam. Albert Bonniers förlag.

En tidigare biografi, "Verner von Heidenstam" av Fredrik Böök, senaste upplagan 1959, A Bonniers förlag, har i mycket präglat bilden av Heidenstam. Under 2000-talet har det dock skett en betydelsefull utgallring av faktoider kring Heidenstam, en utveckling som kan förväntas fortsätta.

Bööks biografi har stora förtjänster vad gäller tolkningen av Heidenstams verk, men den ger ingen bra bild av hans liv och person. Om detta finns i stället underlag i de andra ovan angivna böckerna och i de brevsamlingar som har utgetts (1948 och 1999).

Förslagsvis börjar en nyfiken läsare att läsa bok nr 2 i förteckningen ovan. Den rör Heidenstams barn- och ungdom. I boken finns flera uppslag som gör det lätt att hålla med om att Heidenstams liv vore värt att återge i en film eller TV-serie. Hans texter i boken är intagande.

Läs t.ex. kapitlet om "Segling". Det handlar om den tragiska "omkullseglingen" som påverkade Heidenstam under hela hans liv och som många senare författare har berört. Än har ingen med säkerhet kunnat säga vad som orsakade katastrofen, så här finns plats för nya teorier.

Fortsätt sedan läsningen! Det är lätt att finna att Heidenstams liv innehåller så många fascinerande möten och händelser att det mer än väl borde räcka till en film eller TV-serie. Till detta kan läggas som bakgrund faktorer som Sveriges omvandling från det gamla brukssamhället till en industrination, vilket Heidenstam fann positivt, författarnas starka ställning i Sverige, som fram till 1950-talet balanserade politikerna, kärlekens roll i litteraturhistorien med mera.

Slutligen. Heidenstams verk läses fortfarande av många. Många har kritiserat Heidenstam. Många har försvarat honom. En film eller Tv-dokumentär om nobelpristagaren Verner von Heidenstam bör omfatta hela hans liv, inte endast omfatta några enstaka uppmärksammade händelser eller enskilda personer i hans liv.

Håkan Jaldung
Ordförande i Heidenstamsällskapet
info@vernervonheidenstam.se